

Соціальна та солідарна економіка: поняття та сутність, досвід та перспективи*

Ю. М. ДЕРЕВ'ЯНКОⁱ, Л. Г. МЕЛЬНИКⁱⁱ, О. В. КУБАТКОⁱⁱⁱ

У статті досліджено основні аспекти соціальної та солідарної економіки, як способу досягнення прогресивного розвитку соціально-економічних відносин у суспільстві. Автори пропонують порівняти ступінь наукової розробленості та обґрунтованості досліджень науковців та фахівців пострадянського простору із аналогічними дослідженнями західних колег. Проведено критичний аналіз сучасних досліджень на пострадянському просторі та зазначені основні їх тенденції і риси. Авторами зроблено акцент на суттєвій неузгодженості принципів дослідження соціалізації економіки та солідарності, що вивчаються сучасними пострадянськими науковцями, та водночас на поступовий вихід західних вчених на єдині принципи та основи у розробці ССЕ. Напрацювання з теорії та методів ССЕ все частіше доводять необхідність їх застосування в економічній практиці, а досвід імплементації принципів ССЕ дає можливість оптимістично ставитися до впровадження даних напрацювань у вітчизняній економіці.

Ключові слова: відповідальність, ефективність, солідарна економіка, соціальна економіка.

УДК 330.101.22 : 303.732.4

JEL коди: A13, L31, M14, Z13

Вступ. Економічні та соціальні виклики останніх десятиліть багато в чому підтверджують наявність цілого спектру системних проблем у розвитку економіки і соціально-економічних відносин. Все більше практичних доказів у вигляді непередбачуваних економічних криз і серйозних соціальних проблем у суспільстві доводять неспроможність багатьох теоретико-економічних положень сучасної економічної системи.

Сучасне загострення проблем бідності та соціальна маргіналізація, розвиток депресивних регіонів, розвиток нових форм солідарності у галузі захисту навколишнього середовища, культури, ініціатив громадянського суспільства, освіти [8] стали основою зародження соціальної та солідарної економіки (ССЕ). Підприємства та організації, які працюють за принципами соціальної та економічної солідарності, завдяки своїм цілям і принципам діяльності в змозі сприяти економічному розвитку та вирішенню багатьох проблем, наприклад, боротьбі з бідністю і цілям розвитку тисячоліття [11].

ⁱ Дерев'яно Юрій Миколайович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету;

ⁱⁱ Мельник Леонід Григорович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, директор Науково-дослідного інституту економіки розвитку МОН України та НАН України;

ⁱⁱⁱ Кубатко Олександр Вікторович, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету.

Матеріал підготовлений та публікується за підтримки ДФФД України у рамках україно-білоруського проекту Ф54.5/005.

© Ю. М. Дерев'яно, Л. Г. Мельник, О. В. Кубатко, 2014

Постановка проблеми. Останніми десятиліттями провідні вчені, фахівці та практики не полишають спроб знайти шляхи подолання тих перешкод, які існують на шляху до такого типу соціально-економічної формації, у якій були б урівноваженими цілі та пріоритети стійкого розвитку із цілями та пріоритетами ринкової економічної системи. Саме принципи та механізми запропоновані у ССЕ можуть дозволити наблизитися до цієї мети. Однак, в той же час, серед вчених та фахівців відсутня спільна та узгоджена думка з приводу методів та механізмів імплементації засад ССЕ у сучасні економічні принципи та закони. Більше того, далеко не в усіх країнах взагалі набула широкого вжитку дана теорія, зокрема на пострадянському просторі вона є досить новою (основна частина публікацій з цих питань з'явилися лише після 2000 року і навіть після 2010 року), а велика кількість дослідників має суттєво відмінні точки зору на впровадження даного типу економіки (строки, способи, сумісність із існуючими економічними законами і принципами, інше).

З огляду на це, важливою проблемою на нашу думку постає всебічний розгляд сутності ССЕ, вивчення досвіду та перспектив впровадження її засад в національній економіці та навчальному процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В закордонній літературі, на відміну від пострадянської, питанням вивчення принципів ССЕ приділено значну увагу вже досить тривалий час, хоча існують принципові розбіжності у поглядах дослідників на дане питання у різні часи. Цікавою особливістю також можна вважати той факт, що значна кількість публікацій з цього питання йшла або у розріз із тогочасними тенденціями у економічних дослідженнях, або мала виключно прикладний характер, аналізуючи особливості розвитку окремих організацій та підприємств, що працювали використовуючи (свідомо чи ні) принципи солідарності та соціалізації.

Зокрема спочатку це були праці соціалістів та утопістів А. Сен-Сімона, Ш. Фур'є та П. Прудона, потім Ш. Жида, К. Маркса, Е. Дюркгейма, К. Полан'ї. Серед більш сучасних закордонних досліджень слід відзначити А. Деша, Н. Нітман, Б. Фонтено [11], В. Сатгар, Н. Мацуї, Ю. Ікемото, Т. Жонте, П. Утінг та ін.

Серед пострадянських науковців слід відзначити Г. І. Башнянина [1], Є. Г. Бриндіна [2], З. І. Галушка [3], А. А. Гриценка [4], М. С. Дороніну та С. М. Голубева [5], О. І. Орлова [7], О. М. Пряжнікову [8], Е. В. Самігулліна [9], ін.

Постановка завдання та мета дослідження. Метою статті є дослідження основ ССЕ (її поняття та сутність); аналіз найбільш актуальних досліджень з цього питання та визначення ключових відмінностей, що характеризують дану економіку, як відокремлену галузь знань; вивчення досвіду та перспектив запровадження її принципів у вітчизняній практиці.

Викладення основного матеріалу дослідження. Перші організаційні форми соціальної економіки зароджуються у Європі в 1840-1850 рр. Вони були засновані на принципах братерства, солідарності, і добровільної реципрокності (взаємність, взаємозалежність, еквівалентний обмін матеріальними цінностями або послугами, залежність авторитету людини від його заслуг перед суспільством), що об'єднала вільних і рівних перед законом громадян, стирає межі між економічним і соціальним аспектами життя суспільства. До кінця ХІХ століття з'явилися сільськогосподарські кооперативи та каси взаємодопомоги, після (до середини ХХ століття) – споживчі кооперативи, а у другій половині ХХ століття – профспілки, громадські асоціації, асоціації взаємодопомоги стали учасниками соціальної політики та інтегрувалися у систему соціального захисту [8].

Коріння теорії солідарної економіки сходять до XVIII ст., а саме до філософських та ідеологічних пошуків концепції нової «соціальної економіки», де встановлений демократичний контроль суспільства над капіталом з метою обмежити негативні ефекти спричинені вільним ринком на життя суспільства. Учасниками даної дискусії були соціалісти-утопісти і основоположники кооперативної філософії Оуен, Сен-Сімон, Фур'є і Прудон [8].

Важливим етапом у **західній економічній думці** став перехід у другій половині XX століття від класичного соціалізму до соціал-демократичному розвитку.

На зміну класовому підтексту солідарності приходять принципи етики, альтруїзму, сприйняття відмінностей, взаємозалежності. Замість побудови соціалізму революційним шляхом у сучасній соціал-демократичній концепції солідарності акцент зроблено на створенні почуття спільності, соціальної інтегрованості та поділі соціальних ризиків, а замість абсолютизації принципу колективізму – на визнанні першості індивідуальної свободи над колективною солідарністю [8].

В основі сучасної соціальної економіки – цінності та принципи, що відображають потреби народів і суспільств. У дусі добровільної участі, самопомоги та самостійності, діючи через підприємства та організації, вона намагається знайти рівновагу між економічною вигодою і соціальною справедливістю на всіх рівнях – від місцевого до глобального. Всі підприємства і організації, які працюють на принципах соціальної та економічної солідарності мають спільну рису – їх управління і робота регулюється загальними рішеннями і засновані на принципах загальної співучасті. Це виражається по-різному, від прямої участі членів організації у керівництві і управлінні до представницької участі членів організації в окремих управлінських заходах [11].

На нашу думку, дуже важливим є той факт, що сучасні наукові дослідження західних фахівців (зокрема у Франції) максимально намагаються адаптувати та впровадити норми ССЕ у вже існуючі і працюючі механізми регулювання економіки та нормативно-правові акти.

Соціальна і солідарна економіка – це фактично незліченна безліч найрізноманітніших структур: громадські організації й асоціації, товариства взаємодопомоги, кооперативи, фонди та механізми соціально-професійної інтеграції тощо. Однак їх функціонування характеризується низкою загальних ознак: спільне адміністративне і загальне управління; обмеження розмірів прибутку заради таких цілей, як соціальні цінності, солідарність і співробітництво; заборона на спекуляцію паями підприємства. Причини широкого застосування і визнання даної теорії слід шукати в масштабах ССЕ. Іншими словами, утопія втілилася в дійсність, а таке трапляється нечасто. Ідеї, на яких ґрунтується дана теорія, знаходять широкий відгук у населення. Вона дає конкретні відповіді на наболілі питання нашого часу: прагнення до соціальної справедливості, боротьба з нерівністю, захист навколишнього середовища, більш повний облік ресурсів [10].

Роботи науковців та фахівців **пострадянського простору** як ґрунтуються на працях західних вчених, так і переважно на самостійних дослідженнях.

Теорія ССЕ на пострадянських теренах отримала визнання та почала своє розповсюдження фактично лише після 2010 року. Найбільш ґрунтовною роботою в цьому напрямку можна вважати дослідження О. М. Пряжнікової [8].

На її думку, досвід практичної реалізації ідей та принципів ССЕ може розглядатися як альтернатива процесам неоліберальної глобалізації та можливий шлях до суспільства зі стійким типом розвитку. Зазначається, що важливо розрізняти соціальну та солідарну

економіку. Перша ставить завдання коригування дефектів капіталістичної системи і впровадження в неї соціальної складової шляхом підвищення соціальної відповідальності бізнесу, інвестиційної діяльності та фондового ринку, поширення соціального підприємництва, соціального банкінгу і т.д. Солідарна економіка являє собою набір організацій та ініціатив, метою економічної діяльності яких є не перерозподіл прибутку, а задоволення потреб колективу, наприклад, у створенні робочих місць, реалізації громадянських ініціатив, захисту навколишнього середовища, у сфері культури та освіти.

Сучасна концепція ССЕ спирається на новітні дослідження економічної соціології й антропології, феміністський напрямок економічної думки, психологію поведінки і т.д. Особлива увага в розробці теорії ССЕ приділяється таким аспектам економічних відносин, як міжособистісні зв'язки, соціальний капітал, довіра, кооперативна і колективна діяльність. ССЕ пропонує таку парадигму цілісного та збалансованого розвитку, в рамках якої відбувається одночасно поживлення економічної активності, здійснюється соціальний захист населення та захист навколишнього середовища, тобто створюються умови для інтегрування економічних, соціальних та екологічних аспектів стійкого розвитку та руху до соціальної справедливості [8].

Також, проводяться дослідження і в теоретико-методологічному напрямку економічної науки, які обґрунтовують принципово інший економічний устрій. Замість існуючих ринкових відносин пропонується концепція «солідарної інформаційної економіки» [7]. На нашу думку, вона дещо відходить від пропонованих західними фахівцями концепцій соціальної та солідарної економіки, наприклад, практично не приділяючи уваги саме соціальній економіці з переважанням індивідуальної свободи над колективною солідарністю.

У дослідженнях О. І. Орлова зазначається, що термін «солідарна» підкреслює необхідність і можливість спільної діяльності незалежних економічних агентів, відсутність формальної ієрархічної схеми, добровільність спільної діяльності, прийняття рішень в результаті переговорів і компромісів, що задовольняють всіх, переважання синергетичної самоорганізації і ройових структур, відсутність формального примусу. Термін «інформаційна» відображає зростаючу роль інформаційно-комунікаційних технологій, у тому числі мережевих, розвиток яких дозволяє передбачити в галузі управління господарством і суспільством в цілому революційний «перехід кількості в якість», зокрема, перехід від представницьких органів до прямої дії, від держави як апарату насильства до суспільного договору. У підсумку, солідарна інформаційна економіка повинна бути побудована на основі економіки підприємства (інженерної економіки), теорії управління (сучасного менеджменту, теорії активних систем та прийняття рішень), сучасних інформаційних технологій [7].

Однак такий підхід недостатньо чітко окреслює особливості і відмінності пропонованої теорії від нині існуючих підходів до еволюції економічних відносин (від чисто ринкових до більш прогресивних у майбутньому), оскільки побудований на тих же концептуальних засадах (економіка підприємства, менеджмент, прийняття рішень, сучасні інформаційні технології) без визначення характерних особливостей, які обґрунтовують його переваги. При цьому залишається незрозумілою роль саме «солідарності» (вона присутня лише в «спільній діяльності незалежних економічних агентів», що, знову таки, існує і у сучасних економічних відносинах), не кажучи вже про «соціальність». Автори принципово намагаються заперечити ефективність «ринку»

та пропонують нову систему, яка не передбачає грошового обігу, приватної власності. Вони фактично не допускають співіснування своєї концепції із існуючими відносинами, яким вона цілком не відповідає. Незрозумілим залишається перехідний період і його форма при такій трансформації.

Дослідження Е. В. Самігулліна [9] про соціальну економіку ґрунтується на сучасних публікаціях в даному питанні різних фахівців. Соціальна економіка (третій сектор економіки держави) розглядається як економіка ринкових платних послуг у складі економіки держави (це сфери: ринкових платних послуг; переважного обслуговування населення; що задовольняють соціальні проблеми населення; самозайнятості населення; народного господарювання (родина, родичі і т.д.); сфери, що утворюють 3 сектор (1 – індустріальний, 2 – аграрний) економіки країни; сфери із закономірністю розвитку; економічний закон соціальної економіки). Автор формулює перший (у міру розвитку економіки країни зростає частка соціальної економіки у ВВП держави) і другий (у міру зростання споживчих витрат країни частка платних послуг перевищує частку торгівлі) закони розвитку соціальної економіки. Однак, фактично дослідження автора не йдуть далі, а лише фокусуються на даних питаннях, без глибокого розгляду ролі людини, соціуму і справедливості.

Є. Г. Бриндін [2] розглядає питання «міжнародної економічної солідарності», заснованої на справедливому розподілі вироблених благ, спрямоване колективною мудрістю науки і духовності з урахуванням необхідності духовного підходу (з Нового Завіту) до регулювання економікою і соціальною сферою. Міжнародна економічна солідарність практично може бути досягнута благоволіннями і благодіяннями всіх народів у рамках здорової зберігаючої рівномірної інноваційної економіки шляхом організації її оптимальної структури, колективної компетенції інноваційної діяльності та рівномірного управління і регулювання ціноутворенням для створення і підтримки соціально-економічних умов здорової життєдіяльності всім учасникам світової економічної діяльності та міжнародних соціальних програм. У той час як поточна система світової економіки, на думку автора, веде до самознищення. І знову, на нашу думку, залишаються незрозумілими ані практичні шляхи, ані механізми, ані навіть економічна мотивація переходу на такий тип розвитку.

З питань актуальних для ССЕ є досить незначна кількість і публікацій українських науковців та фахівців, однак навіть вони найчастіше майже не пов'язані із дослідженнями сучасних англомовних науковців з даної тематики.

У роботі М. С. Дороніної та С. М. Голубєва обґрунтовано важливість гуманізації та соціалізації економіки. Соціалізацію економіки можна сприймати як інструмент і результат її гуманізації, що передбачає гармонію соціально-економічних інтересів суспільства і людини, формування соціальної солідарності, що розвивається від механічної моделі до органічної. Соціалізація в умовах переходу суспільства та економіки до більш розвинених моделей знаходить вираження у соціалізації праці, перетворенні її із засобу заробляння грошей на засіб самореалізації особистості, її життєвих і творчих можливостей. На рівні підприємства, організації, колективу ознакою розвитку економічної соціалізації може служити тенденція одночасного збільшення економічного результату і таких соціальних характеристик, що забезпечують його, як згуртованість колективу, толерантність співробітників, довіра і т.п. [5]. У той же час, автори підкреслюють, що рівень і якість соціалізації поки не забезпечені загальноновизнаними вимірниками. Певною мірою справедливість побічно може відобразитися, наприклад, у таких індикаторах стану соціальних утворень, як

солідарність, колективізм, толерантність. Дане дослідження багато в чому перевертується із сучасною західною школою дослідження даного напрямку.

Дослідження Г. І. Бишнянина та колективу авторів [1] присвячене питанням соціалізації економічних систем. Зазначено, що поняття і явище соціалізації багатогранне і багатомірне, а тому воно може мати і різний зміст. Залежно від того, з якого боку його розглядати, автори виокремлюють три інтерпретації соціалізації: по-перше, як процес посилення соціальної орієнтації економічного розвитку; по-друге, як процес усупільнення; по-третє, як процес розширення суспільного сектору національної мікроекономічної системи. На підставі потрійного розуміння процесів соціалізації виокремлено три їх типи: соціально-економічна, функціональна та формаційна соціалізація. Зокрема автори розглядають соціалізацію як фактично націоналізацію, використання коштів організацій на задоволення соціально-матеріальних і соціально-духовних (соціально-інтелектуальних) потреб людини та перехід від власності приватної до колективної. На нашу думку такий підхід фактично вже мав місце протягом більшої частини ХХ сторіччя у декількох країнах, зокрема у СРСР, і показав свої слабку життєздатність.

З. І. Галушка [3] зазначає, що сучасна соціальна реальність складна, суперечлива і динамічна; процеси, які відбуваються в сучасному соціумі, носять прискорений характер; швидко зростає роль особи в соціальних процесах. Сучасна капіталізація асоціюється з кардинальними перетвореннями відносин власності, створенням конкурентного середовища, лібералізацією економічних відносин як невід'ємними складовими процесів соціалізації трансформаційної економіки. Впровадження досягнень НТП у виробництво зумовлює зміни у змісті і характері праці, формує відносини соціального партнерства між робітниками і працедавцями. Одним із проявів соціалізації трансформаційної економіки вважається формування середнього класу. Іншими словами, в розумінні автора, соціалізація економіки переважно зводиться до підвищення ролі людини в економічних процесах, її здібностей, а також ролі в управлінні економічними системами. Отже автор взагалі не деталізує явище соціалізації, а лише вивчає його існуючі та перспективні прояви.

Згідно дослідження А. А. Гриценка [4] поняття соціалізації вживається досить широко в різних суспільних науках, кожна з яких вкладає в нього свій специфічний сенс. У загальному вигляді соціалізація трактується як процес засвоєння індивідом соціального досвіду, культурних норм і соціальних ролей, здійснюваний у спілкуванні. Соціалізація економіки пов'язана з підпорядкуванням економічних процесів інтересам розвитку людини. Вона пов'язується з такими процесами, як заперечення прибутку як головної мети діяльності підприємства, як перерозподіл результатів виробництва в громадських цілях, формування рис економіки, які заперечують капіталізм, як олюднення умов виробництва та життєдіяльності суб'єктів господарювання і т.д. Соціалізація як процес, що розвивається поступово підпорядковує людині все навколишнє природне, економічне і суспільне середовище, робить людину головною цінністю, яка саморозвивається і приносить додаткові цінності у вигляді більш розвинених людських якостей. Завдання сучасного етапу розвитку в цій сфері полягає в тому, щоб знайти адекватні форми з'єднання капіталізації та соціалізації, властиві нинішньому стану суспільства і конкретній соціально-економічній ситуації. На нашу думку автор досить вдало розвиває теоретичні основи сучасного бачення ССЕ, пов'язуючи свої напрацювання із багатьма сучасними тлумаченнями ССЕ, особливо західноєвропейськими.

Найкращим же проявом практичного застосування принципів SSE, як це не дивно, стало існування і, нажаль, досить швидке припинення існування (однак, зовсім не з причин неефективності свого існування) на теренах сучасної України та Сумської області Хрестовоздвиженняського трудового братства М. М. Неплюєва наприкінці XIX – початку XX сторіччя. Аналіз його існування [6] беззаперечно доводить той факт, що переважна кількість ознак та принципів SSE були актуальними у повсякденному побуті та виробничо-господарській діяльності братства. Це і принципи рівності, гідності, солідарності, справедливого розподілу прибутків, моральні засади, а також прогресивні технології, техніка та інновації, що ним використовувалися та розроблялися і неабиякі економічні результати своєї діяльності.

Соціальна та економічна солідарність відноситься до різних сфер діяльності і «переповнена» синергетичним зв'язками. Для того щоб створити політичну і правову систему для ефективного введення принципів SSE, необхідно наступне: головна інституційна роль соціальної та економічної солідарності, адекватне законодавство, правила і норми, засоби оцінки впливу SSE, більш ефективна інтеграція нової політики на різних державних рівнях, інтенсивний діалог між організаціями громадянського [11].

Оцінка потенційних і реальних *ефектів* можлива на основі порівняння з вже наявними досягненнями в цій сфері, як одного з основних рушіїв SSE. Зокрема, до позитивних ефектів можна віднести:

- 1) наявне в деяких країнах і потенційне для інших країн збільшення частки SSE до 10% ВВП;
- 2) створення нових робочих місць (за останні 10 років у сфері соціальної та солідарної економіки тільки Франції було створено 440 тисяч нових робочих місць, що відповідає приросту в 23%, тоді як в традиційній економіці аналогічний приріст за той же період склав 7%);
- 3) сфера пільгового фінансування і кредитування і як стратегічна сфера розвитку в майбутньому;
- 4) значний обсяг ринку: світовий ринок організацій справедливої торгівлі вже досяг обсягу в 6,4 млрд дол. США, що робить його економічно привабливим;
- 5) безкоштовні або достатньо недорогі консультативні послуги у сфері розвитку бізнесу в даному сегменті;
- 6) високий експортний потенціал галузі;
- 7) залучення в реалізацію соціальної політики нових учасників і розширення можливості територій у вирішенні соціально-економічних завдань;
- 8) створення мікрофінансів (цей сектор має потенціал зростання до 30% на рік), метою яких є створення умов для розвитку індивідуального і мікропідприємництва;
- 9) краудфандінг: колективне співробітництво людей (донорів), які добровільно об'єднують свої гроші або інші ресурси разом, як правило через Інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей або організацій (реципієнтів);
- 10) поширення численних проектів комплементарних валют (КВ) і валют співтовариств (complementary and community currencies), такі як «перехідні валюти» (transition currencies) і «банки часу» (time banks), банки співтовариств (community banks);
- 11) екологічно збалансований розвиток сільського господарства;
- 12) оздоровлення соціального клімату в депресивних регіонах [1-11].

Висновки. Соціальна то солідарна економіка вже у найближчому майбутньому може стати рушійною силою переходу до стійкого розвитку, оскільки в багатьох випадках довела ефективність своїх принципів та засад не тільки у соціальному, а й

економічному розрізі. Аналіз публікацій дає можливість зробити висновок про значний ступінь розробки даного напрямку у західних авторів, та значні розбіжності з тих же питань на пострадянському науковому просторі, де серйозні дослідження з питань ССЕ взагалі з'явилися нещодавно, однак навіть у них залишаються або абсолютно утопічні засади функціонування відносин на базі ССЕ, або вони ґрунтуються на застарілих теоретичних розробках, або залишається незрозумілим практичний механізм втілення запропонованих методів у реальні економічні процеси. Безсумнівною залишається той факт, що напрацюванні з теорії та методів ССЕ залишаються актуальними, все частіше доводять необхідність їх застосування в економічній практиці, а досвід реалізації принципів ССЕ [10] дає можливість оптимістично ставитися до імплементації даних напрацювань у вітчизняній практиці. У подальших дослідженнях автори планують детально вивчити сучасну методологічну основу ССЕ та оцінити адаптивну здатність з впровадження основ ССЕ в економіці України.

Література

1. Башнянин, Г. І. Типи і види соціалізації економічних систем [Текст] / [Г. І. Башнянин, Б. В. Кульчицький, Л. Я. Гончарук; А. І. Тесля] // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.14. – С. 204–210.
2. Брындин, Е. Г. Международная экономическая солидарность [Текст] / Евгений Григорьевич Брындин // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2012. – № 1 (5), Том 1. – С. 30–34.
3. Галушка, З. І. Деякі проблеми соціалізації сучасної економіки у світлі еволюційної теорії Й. Шумпетера [Текст] / З. І. Галушка // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2011. – Вип. 579-580. – С. 24–28.
4. Гриценко, А. А. Капитализация и социализация экономики в ретроспективе и перспективе [Текст] / А. А. Гриценко // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. – 2009. – Вип. 15. – С. 191–195.
5. Доронина, М. С. Социализация экономики и трудового потенциала производственной организации [Текст] / Майя Степановна Доронина, Станислав Николаевич Голубев // Бізнес Інформ. – 2013. – № 6. – С. 214–220.
6. Мельник, Л. Г. Сходження до Утопії, або «Машина часу» М. М. Неплюєва (Соціально-економічний аналіз) : монографія / Л. Г. Мельник. – Суми : Фолігрант, 2013. – 240 с.
7. Орлов, А. И. Солидарная информационная экономика как экономическая составляющая государственной идеологии России [Электронный ресурс] / Александр Иванович Орлов // Политематический сетевой электронный научный журнал Кубанского государственного аграрного университета. – 2014. – № 98(04). – Режим доступа : <http://ej.kubagro.ru/2014/04/pdf/53.pdf>.
8. Пряжникова, О. Н. Социальная и солидарная экономика: возможности для устойчивого развития [Текст] / Ольга Николаевна Пряжникова // Экономические и социальные проблемы России : сб. науч. трудов. – 2014. – № 2. – С. 86–107.
9. Самигуллин, Э. В. Социальная экономика: критика, теория, практика и закономерности развития / Эльдар Валиевич Самигуллин. – Бишкек : б/и, 2014. – 103 с.
10. Тома, С. Социальная и солидарная экономика – французская модель [Электронный ресурс] / Сильви Тома. – Режим доступа : <http://www.ambafrance-ru.org/Social-naya-i-solidarnaya>.
11. Фонтено, Б. Социальная и экономическая солидарность: общие понятия [Текст] : учебник / [Бенедикт Фонтено, Нэнси Нитман, Фредерик Ваньяма, Леандро Перейра Мораис, Матье де Пуртер]. – Турин : Международный учебный центр ILO, 2010. – 102 с.

Отримано 08.09.2014 р.

**Социальная и солидарная экономика:
понятие и сущность, опыт и перспективы**

ЮРИЙ НИКОЛАЕВИЧ ДЕРЕВЯНКО*,
ЛЕОНИД ГРИГОРЬЕВИЧ МЕЛЬНИК**,
АЛЕКСАНДР ВАСИЛЬЕВИЧ КУБАТКО***

* кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики
и бизнес-администрирования Сумского государственного университета,
ул. Римского-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина,
тел.: 00-380-542-332223, e-mail: deyuire@mail.ru

** доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой экономики
и бизнес-администрирования Сумского государственного университета,
директор Научно-исследовательского института
экономики развития МОН Украины и НАН Украины,
ул. Р.-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина,
тел.: 00-380-542-332223, e-mail: lmelnyk@mail.ru

*** кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики
и бизнес-администрирования Сумского государственного университета,
ул. Римского-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина,
тел.: 00-380-542-332223, e-mail: okubatko@ukr.net

В статье исследованы основные аспекты социальной и солидарной экономики, как способ достижения прогрессивного развития социально-экономических отношений в обществе. Авторы предлагают сравнить степень научной разработанности и обоснованности исследований учёных и специалистов постсоветского пространства с аналогичными исследованиями западных коллег. Проведён критический анализ современных исследований на постсоветском пространстве и указаны основные их тенденции и черты. Авторами сделан акцент на существенной несогласованности принципов исследования социализации экономики и солидарности, изучаемых современными постсоветскими учёными, и в то же время на постепенный выход западных учёных на единые принципы и основы в разработке ССЭ. Нарботки по теории и методам ССЭ всё чаще доказывают необходимость их применения в экономической практике, а опыт имплементации принципов ССЭ позволяет оптимистично относиться к внедрению данных наработок в национальной экономике.

Ключевые слова: ответственность, солидарная экономика, социальная экономика, эффективность.

Mechanism of Economic Regulation, 2014, No 3, 89–98
ISSN 1726-8699 (print)

Social and Solidarity Economy: Concept and Essence, Experience and Perspectives

YURIY M. DEREVYANKO*,
LEONID H. MELNYK**,
OLEKSANDR V. KUBATKO***

* C.Sc. (Economics), Associate Professor,
Department of Economics and Business-Administration, Sumy State University,
R.-Korsakova Street, 2, Sumy, 40007, Ukraine,
phone: 00-380-542-332223, e-mail: deyuire@mail.ru

** Dr. (Economics), Professor, Head of Department of Economics and Business-Administration, Sumy State University, Director of Research Institute for Development Economics, Ministry of Education and Science of Ukraine, National Academy of Science of Ukraine, R.-Korsakova Street, 2, Sumy, 40007, Ukraine, phone: 00-380-542-332223, e-mail: lmelnyk@mail.ru

*** C.Sc. (Economics), Associate Professor, Department of Economics and Business-Administration, Sumy State University, R.-Korsakova Street, 2, Sumy, 40007, Ukraine, phone: 00-380-542-332223, e-mail: okubatko@ukr.net

Manuscript received 08 September 2014.

In the article the basic aspects of the social and solidarity economy as a way to achieve the progressive development of socio-economic relations in society are researched. The authors propose to compare the degree of preparedness and scientific validity of scientists and specialists from the former Soviet Union research with similar studies of Western colleagues. Conducted a critical analysis of current research on the post-Soviet area and the major trends and their features were identified. The authors emphasize the significant inconsistencies principles of research socialization of the economy and solidarity, studied by modern post-Soviet scientists, and at the same time on the gradual emergence of Western scientists on common principles and foundations in the development of SSE. Developments in the theory and methods of SSE increasingly argue for their application in economic practice and experience and the implementation of the SSE principles allow being optimistic about the implementation of these developments in the national economy.

Keywords: efficiency, responsibility, solidarity economy, social economy.

JEL Codes: A13, L31, M14, Z13

References: 11

Language of the article: Ukrainian

References

1. Bashnanyan, H. I. (2012), "Types and kinds of economies socialization," *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, 22.14, 204–210. (In Ukrainian)
2. Bryndin, E. H. (2012), "International economic solidarity," *Biuletyn Mizhnarodnoho Nobelivskoho ekonomichnoho forumu*, 1(5), 30–34. (In Russian)
3. Halushka, Z. I. (2011), "Some problems of socialization of the economy in the light of modern evolutionary Schumpeter theory," *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu*, 579-580, 24–28. (In Ukrainian)
4. Hrytsenko, A. A. (2009), "Capitalization and socialization of the economy in retrospect and prospect," *Metodolohiia, teoriia ta praktyka sotsiologichnoho analizu suchasnoho suspilstva*, 15, 191–195. (In Russian)
5. Doronina, M. S., Holubev, S. N. (2013), "Socialization of the economy and the labour potential of industrial organization," *Biznes Inform*, 6, 214–220. (In Russian)
6. Melnyk, L. H. (2013), *Climbing to the Utopia or M. M. Nepliev "Time Machine" (socio-economic analysis)*, Sumy, Folihrant. (In Ukrainian)
7. Orlov, A. I. (2014), "Solidarity information economy as the economic component of the state ideology of Russia," *Politematicheskii setevoy elektronnyi nauchnyi zhurnal Kubanskogo gosudarstvennogo agrarnogo universiteta*, 98(04), <http://ej.kubagro.ru/2014/04/pdf/53.pdf>. (In Russian)
8. Priazhnikova, O. N. (2014), "Social and solidarity economy: opportunities for sustainable development," *Ekonomicheskie i sotsialnye problemy Rossii*, 2, 86–107. (In Russian)
9. Samihullin, E. V. (2013), *Social economy: the criticism, theory, practice, and patterns of development*, Bishkek. (In Russian)
10. Toma, S. (2014), Social and Solidarity Economy – French model, <http://www.ambafrance-ru.org/Social-naya-i-solidarnaya>. (In Russian)
11. Fonteno, B. and others (2010), *Social and economic solidarity: general concepts*, Turin, ILO. (In Russian)